

CZU: 811.373.7:159.942:611.1/8

CATEGORIILE CONCEPTUALE ALE EMOȚIILOR REDATE PRIN „IMAGINEA ORGANELOR INTERNE OMENEȘTI” DESCRISE ÎN EXPRESII FRAZEOLOGICE SOMATICE

*Viorica LIFARI**Universitatea de Stat din Moldova*

În această lucrare ne-am propus o cercetare a expresiilor frazeologice somatice, în a căror componență se află lexeme ce denumesc organe interne ale omului, precum „splina”, „stomacul”, „rânza/pipota”, „fierea”, „ficatul”, „sângele” și „oasele”, în limbile engleză, română și rusă. Exemplele au fost selectate din dicționare de frazeologisme și clasificate după lexemul ce denumește organul intern din componența expresiei, după „ imaginea organului intern” și după conceptul emotiv pe care îl denotă.

Metodologia de cercetare a expresiilor frazeologice somatice este cea a clasificării metaforei conceptuale propuse de renumitul savant G.Lakoff.

În urma elaborării acestui studiu am identificat că expresiile frazeologice, care conțin o componență lexicală somatică ce denumește un organ intern, redau concepte ale categoriilor emotive preponderent negative, precum: „anxietate”, „stare calmă”, „ciudă”, „cruzime”, „furie”, „frică”, „necaz”, „nervozitate”, „ură”, „iritare” și „dragoste”. Totodată, am determinat conceptul „ciudă” ca fiind cultural specific pentru idiomul român și cel rus, neregăsindu-și niciun echivalent în limba engleză.

Cuvinte-cheie: categorie conceptuală, emoție, expresie frazeologică somatică, imagine.

THE CONCEPTUAL CATEGORIES OF EMOTIONS RENDERED VIA INTERNAL “BODILY IMAGES” DESCRIBED IN SOMATIC PHRASEOLOGICAL UNITS

In this paper we conducted a research based on the phraseological units that contain a lexeme which denotes a human internal organ such as “the spleen”, “the stomach”, “the chicken small stomach”, “the liver”, “the blood” and “the bones” in English, Romanian and Russian. The examples have been collected from the dictionaries of idioms in the three languages and classified according to the lexeme that names a certain internal bodily organ, its “image” and the emotive concept it denotes.

The research methodology chosen for studying the somatic phraseological units is that of the conceptual metaphor classification introduced by the famous professor G. Lakoff.

After having conducted the study we identified that the phraseological units that contain a lexical somatic component (one internal human organ) render concepts of mostly negative emotive categories such as: “anger”, “annoyance”, “anxiety”, “cruelty”, “fear”, “fury”, “hate”, “irritation”, “love” and “nervousness”. At the same time we have highlighted some cultural specific concepts such as “ciudă” (“anger and envy”) typical for the Romanian and the Russian cultures, an equivalent of which cannot be found in the English language.

Keywords: a conceptual category, emotion, internal bodily image, a somatic phraseological expression.

Introducere

Unitățile frazeologice care conțin o componență somatică reprezintă un material lingvistic vast, ceea ce permite studierea culturii spirituale în diferite limbi. Aceste expresii au în structura lor un lexem ce denumește o parte a corpului omenească, fie ea externă sau internă.

Dezvoltându-se, omul descrie lumea din jurul său prin prisma cunoștințelor despre sine, astfel transferând cele din urmă în realitatea înconjurătoare. De aceea, deseori, la descrierea emoțiilor și a stărilor minții sau ale corpului, purtătorii diferitelor limbi fac uz de unități frazeologice somatice, de aici pornind și sensul cultural specific pe care acestea îl comportă.

Materialul factologic și metodologia de cercetare

Alături de lexemul *inimă*, cel mai des utilizat în cadrul expresiilor frazeologice somatice care redau categorii conceptuale ale emoțiilor, observăm și alte lexeme ce denumesc organe interne, precum *stomacul*, *rânza/pipota*, *fierea*, *ficatul*, *sângele* și *oasele*. Anume componentele lexicale ce denumesc organele interne sus-numite și fac parte din cadrul unităților frazeologice, variază de la o limbă la alta și semnifică, în special, categorii conceptuale ale emoțiilor negative.

Materialul factologic pentru acest studiu a fost selectat din dicționare frazeologice. Pentru limba engleză am consultat: Collins Cobuild Dictionary [1], Longman Dictionary of the English Language and Culture [2], Meriam Webster's Dictionary online [3], NTC's Thematic Dictionary of American Idioms [4], Oxford Dictionary of English Idioms [5], Словарь англо-русский, русско-английский [6]; pentru limba română – DEX online [7], 1200 de frazeologisme ale limbii române [8] și Corpul omenesc în expresii [9]; pentru idiomul rus am consultat: Русско-английский фразеологический словарь [10], Толковый словарь русского языка [11], Универсальный фразеологический словарь русского языка [12], Фразеологический словарь выражения чувств и эмоций [13], Фразеологический словарь современного русского языка [14], Фразеологический словарь современного русского языка [15].

După cum vedem, sursele folosite pentru studierea expresiilor frazeologice somatice din limbile engleză și rusă constituie un număr de 7 și, respectiv, 6 dicționare, pe când cele din limba română se reduc doar la 3. Acest lucru nu este întâmplător. În idiomul român categoriile conceptuale ale emoțiilor se redau prin imaginea mai multor organe interne, dicționarele utilizate fiind tematic specializate. Exemplele selectate se repetă și în alte dicționare de frazeologisme, fapt ce a determinat numărul suficient de surse utilizate.

Înainte de analiza propriu-zisă a exemplelor, propunem 3 tabele care includ lexemele ce denumesc organele interne utilizate în expresii frazeologice somatice și conceptele emotive pe care le exprimă acestea în limbile engleză, română și rusă:

În engleză:

Nr. d/o	Organul intern	Numărul de expresii	Conceptul emotiv
1.	Splină (spleen)	1	Furie
2.	Stomac (stomach)	2	Frică/curaj, neplăcere, nervozitate
3.	Sânge (blood)	8	Anxietate, cruzime, furie, supărare, spaimă, ură
	În total	11	

În română:

Nr. d/o	Organul intern	Numărul de expresii	Conceptul emotiv
1.	Fiere	3	Ciudă, invidie, mânie, necaz
2.	Stomac	1	Dragoste
3.	Ficat	3	Ciudă, chin, mânie, necaz, regret, spaimă
4.	Rânză/pipotă	7	Furie, mândrie, nervozitate, necaz, nerăbdare
5.	Sânge	9	Stare calmă, ciudă, durere sufletească, frică, furie, mânie, spaimă, supărare
6.	Oase	2	Furie, spaimă
	În total	25	

În rusă:

Nr. d/o	Organul intern	Numărul de expresii	Conceptul emotiv
1.	Fiere (желчь)	3	Invidie, ciudă, iritare
2.	Intestine (кишки)	1	Frică
3.	Stomac (живот)	1	Dragoste
4.	Ficat (печень)	3	Iritare, ură
5.	Sânge (кровь)	6	Iritare, frică, furie
6.	Limbă (язык)	1	Frică
	În total	15	

Metodologia de cercetare a expresiilor frazeologice somatice este cea a clasificării metaforei conceptuale propuse de renumitul savant G.Lakoff, care include mai multe tipuri ale acesteia, precum metafora de orientare (mai mult e Sus, controlul e Sus, bine este Sus, raționalul e Sus), cea ontologică (gândul/mintea este un Container, gândul/mintea este o Mașină) și metafora structurală (construirea unui tip de experiență sau activitate în cadrul unei alte experiențe sau proiectarea unei experiențe dintr-un domeniu pe structura unei experiențe cunoscute dintr-un alt domeniu) [16, p.195-197].

Analiza expresiilor frazeologice somatice ce exprimă variate categorii conceptuale ale emoțiilor

După cum am menționat mai sus, expresiile frazeologice somatice care descriu „imagini ale organelor interne” (cu excepția *inimii*), asociate cu anumite categorii conceptuale emotive, exprimă categorii negative ale acestora, precum: *anxietate, stare calmă, ciudă, cruzime, dragoste, furie, frică, necaz, nervozitate intensă, ură, iritare*.

Conceptul de *furie* în engleză e redat de „ imaginea splinei” [3], bunăoară: (1a) *When I get so frustrated and angry, I have to vent my spleen on someone* [2, p.1305], sens ce nu corespunde cu românescul (1b) *a-și vărsa veninul*, care comportă sens de *ciudă* (furie+invidie) și se asociază cu un alt organ, vezica biliară, în a cărei componentă se află „veninul” (fierea).

În limba română „ imaginea fierii”, descrisă de expresii frazeologice somatice, redă variate concepte emotive, precum *necaz, ciudă și invidie*, de exemplu:

(2b) *a-i crăpa cuiva fierea* (a fi necăjit, mânios, invidios etc. la culme)

(3b) *a vărsa fiere* (a fi plin de ciudă)

(4b) *a avea fiere în gură* (a fi plin de ciudă) [7].

Organul de localizare a conceptului de emoție apare în calitate de Container în exemplele (2b)–(4b), iar conținutul lui se asociază cu un lichid malefic, „ imaginea de surplus al lichidului biliar” se compară cu cel de surplus de emoții negative acumulate. Ajungerea lichidului biliar în cavitatea bucală este un indicator de ceva Rău și, spre deosebire de clasificarea propusă de G.Lakoff, care susține că Sus e Bine și Jos e Rău, observăm, în acest caz, sensul opus: că Sus e Rău.

„Imaginea fierii” redată de unități frazeologice somatice, ce descriu concepte ale emoțiilor negative, se observă și în idiomul rus, bunăoară: (1c) *желчь душит кого-то.*; (2c) *желчь поднялась в ком-то.* și semnifică conceptul de *invidie* sau *ciudă* în (1c) și (2c) și cel de *iritare* în (3c) *говорить жёлчно*, în care întreg corpul omenesc apare în calitate de Container.

„Imaginea stomacului” apare în expresii frazeologice somatice și indică conceptul de *neplăcere* [3], *curaj* sau *frică* (dacă se utilizează cu negație), de exemplu: (2a) *He has got no stomach for a fight* [2, p.1332], ceea ce în rusă echivalează cu expresia somatică (4c) *кишка тонка* și semnifică conceptul de *frică*. Din nou relevăm imaginea altui organ în limba rusă pentru a reda același concept emotiv. În română un om răutăcios e considerat (5b) *pestriț la mațe*, însă sensul exemplurilor (4c) și (5b) e diferit.

Revenind la „ imaginea stomacului englezesc”, nu putem trece cu vederea expresia frazeologică somatică (3a) *to have butterflies in one's stomach*, care indică o stare foarte nervoasă [1, p.191] înainte de a face ceva, asociindu-se cu un concept de *neliniște* sau *anxietate*.

Prezintă interes faptul că, în contextul globalizării și al împrumutului anglicismelor în variate limbi, expresia din engleză (3a) există la nivelul limbajului uzual oral atât în idiomul român, cât și în cel rus, însă în urma împrumutului a căpătat o semnificație pozitivă în ambele limbi, de exemplu: (6b) *fluturi în stomac* – stare asociată cu sentimentul de *dragoste* (vezi romanul „Fluturii” de Irina Binder) și în rusă în textul cântecului „Бабочки” (5c) *Бабочки в моем животе – это моя любовь к тебе* [17], care de asemenea denotă conceptul de *dragoste*.

În idiomul rus, conceptul de *ură* se localizează în ficat și este redat deseori prin „ imaginea” acestuia, bunăoară: (6c) *всеми печенками*, accentuând intensitatea conceptului de *ură* cu ajutorul adjectivului *всеми*. La fel, un individ rus va localiza și alte concepte emotive negative în acest organ. Observăm conceptul de *iritare* redat de expresia somatică ce conține lexemul *печенка*: (7c) *сидит в печенках* [14, p.432]. *Ficații* sunt extrem de importanți pentru organismul omului și se asociază cu viața acestuia, de aceea cele două concepte emotive sus-numite (*ură* și *iritare*) în limba rusă se localizează în acest organ, arătând imposibilitatea aflării oricărui intrus în *ficați* odată ce acesta prezintă pericol pentru viața individului.

Iu.A. Larionova susține că în Rusia *ficatul* era considerat organ de acumulare a energiei sau a puterii vitale, astfel expresia (8c) в печенках comportă sensul de a otrăvi viața cuiva sau de a încurca pe cineva să trăiască. Astăzi sensul acesteia e de a se sătura de cineva, de a nu suporta pe cineva, care creează deranj și iritare [15, p.46].

În limba română *ficatul* este de asemenea un organ intern, a cărui imagine poate reda concepte emotive, precum: *necaz* sau *chin*, *regret* sau *ciudă*, *mânie* sau *spaimă*, bunăoară:

(7b) a-l roade (sau a-l seca etc. pe cineva) la fिकाți (a necăji, a frământa, a chinui)

(8b) a-l ustura (pe cineva) la fिकाți (a produce un sentiment puternic de mânie, regret sau ciudă)

(9b) a-i îngheța cuiva fिकाții (a se înspăimânta) [7].

După cum vedem, *fिकाții* apar în calitate de Container, urmând clasificarea metaforei propusă de profesorul G.Lakoff, iar conținutul acestora deranjează stăpânul organului și îi provoacă dureri în cazul conceptelor de *necaz*, *mânie*, *regret* și *ciudă*. Dacă vorbim despre conceptele de *spaimă* sau *frica* (9b), *fिकाții* își schimbă temperatura până la gradul de înghețare.

În idiomul englez nu am atestat „imagini ale ficatului” în expresii frazeologice somatice care redau concepte emotive pozitive sau negative.

Dacă engleza se limitează la „imaginile splinei și ale stomacului” pentru a reda concepte emotive, iar limba rusă include *fierea*, *intestinele*, *burta* și *fिकाții*, idiomul român pune în uz și „ imaginea rânzei/pipotei”. Acest organ apare în calitate de lexem în cadrul expresiilor frazeologice somatice și exprimă concepte ale emoțiilor de *furie* și *nervozitate*.

Conform definiției din DEX, *rânza* e stomacul omului sau al animalelor (uneori considerat sediu al sentimentelor sau al puterii [La ruși puterea e în *ficat.*]; vezi inimă) [7]. De exemplu:

(10b) a avea rânză fierbinte (a se înfuria ușor)

(11b) a fi cu rânza mare (a fi furios)

(12b) a avea rânză prea mare (a fi furios)

(13b) a nu mai încăpea rânza în cineva (a fi nervos)

(14b) a crăpa, a plesni în cineva rânza (de ciudă, de necaz etc.) (a fi foarte supărat, a fi foarte nervos, foarte furios).

Analizând expresiile frazeologice somatice (10b) – (14b) după criteriile semantice ale metaforei conceptuale propuse de G.Lakoff, ajungem la concluzia că Mare nu e Bine, ca și în cazul „imaginii inimii”, în acest caz Mare e Rău (11b), (12b), (13b), (14b). Este clar că *rânza* apare în calitate de Container, însă nu al unui lichid, ci al unei mase solide. Aceasta mărește volumul *pipotei* și cauzează desfacerea ei (14b) arătând gradul superior de intensitate a emoției exprimate cu ajutorul verbelor *a crăpa* sau *a plesni* din cadrul acestei expresii. Spargerea *rânzei* duce la intoxicarea organismului și la un rezultat letal. Conceptele de *furie* și *nervozitate* localizate în *rânză* arată răbdarea moldoveanului (*rânza* are pereți groși), și anume: plasarea emoțiilor negative într-acolo; totodată, indică dorința moldoveanului de a măcina tot ce e rău, astfel cauzându-și suferințe. Corpul uman nu include *rânza* în structura organelor digestive. O găsim la păsări. Termenul zoologic pentru *rânză* e *pipotă*. Pentru a înțelege cum funcționează *pipota*, am consultat o sursă din domeniul biologiei și am aflat că stomacul păsării se compune din două părți diferite prin funcția lor: stomacul glandular și *pipota*. Stomacul glandular (ierbar) este situat înaintea *pipotei*. În peretele ierbarului se află încorporate glande care, pe lângă acid gastric, produc și enzime care ajută la digestie. Între ierbar și *pipotă* se află o porțiune intermediară elastică. Înainte de a fi împinsă mai departe în *pipotă* prin peristaltică (mișcări ale stomacului și ale intestinului), hrana amestecată cu fermenți și acizi se acumulează în acest loc.

În *pipotă*, hrana este măcinată cu ajutorul mișcărilor puternice ale musculaturii peretelui. Pietricelele mici, care sunt înghițite din când în când de păsări, sprijină acest proces.

Animalele care mănâncă semințe au o *pipotă* dezvoltată deosebit de bine. Glandele din peretele *pipotei* produc o secreție care se încheagă într-un strat dur de cheratină și sporește efectul măcinării [18].

Aceste explicații despre funcțiile *pipotei* ne ajută să înțelegem conceptele emotive exprimate de expresiile frazeologice somatice care includ acest lexem, intensitatea și polaritatea acestora. Exemplele selectate nu se limitează doar la cele care conțin lexemul *rânză*, ci și la unele ce includ lexemul *pipotă*, bunăoară:

(15b) a i se umfla cuiva *pipota* (a se mânia, a fi foarte fudul, mândru)

(16b) a-i crăpa cuiva *pipota* de nerăbdare (a fi foarte nerăbdător) [7].

În ambele exemple „imaginea pipotei” are formă de Container cu un conținut negativ care cauzează mărirea volumului Containerului sau distrugerea acestuia. Observăm, din nou, că criteriul semantic propus de G.Lakoff, în care Mare este Bine, nu funcționează în cazul dat, deoarece în acest context Mare este Rău.

În comparație cu limba română, vocabularul englez e mai bogat în expresii frazeologice somatice, care redau concepte ale emoțiilor prin „imaginea sângelui”. Observăm categorii conceptuale de *anxietate*, *furie*, *cruzime*, *ură* și *frică*. De exemplu:

(4a) *to swear blood (anxietate)*

(5a) *to make smb's blood boil (furie)*

(6a) *to have one's blood up (furie)*

(7a) *to be after someone's blood (supărare, furie)*

(8a) *to do something in cold blood (cruzime)*

(9a) *to make one's blood freeze (a speria)*

(10a) *to make one's blood run cold (a speria)* [5, p.70].

Analizând aceste expresii, identificăm hiperbola din (4a) care compară transpirația cu *sângele*, indicând gradul de *anxietate* a individului. *Sângele* are o temperatură normală de 36,6 grade. Orice deviere de la această temperatură indică o stare emoțională a individului. Conceptul de *furie* se asociază cu o temperatură înaltă a *sângelui* (5a), la fel ca și concentrarea lui în partea de sus a corpului (6a). După teoria despre metafora conceptuală a lui G.Lakoff, Sus e Bine, în cazul de față Sus e Rău, deoarece emoția suferită de individ e negativă.

Pe de altă parte, conceptele de *frică* și *cruzime* se asociază cu o temperatură scăzută a sângelui (9a), (10a) și (9a).

În limba rusă identificăm aceleași criterii semantice ale *temperaturii sângelui* când vorbim despre conceptele de *furie* sau *frică*, bunăoară:

(9c) *Кровь закипела в жилах. (furie)* [13];

(10c) *Кровь стынет в жилах. (frică)* [15, p.46];

(11c) *Кровь леденеет (холодеет) в жилах. (frică)* [12, p.160].

Aceeași corespondență de temperaturi o observăm și în limba română, criteriu semantic care indică universalitatea conceptualizării acestor categorii:

(17b) *a-i îngheța cuiva sângele în vine (frică)* [8, p.75];

(18b) *a fierbe sau a clocoti sângele în cineva (furie, mânie, ciudă)*.

Conceptul de *furie* este deseori redat de o „imagine a sângelui” concentrat în partea de sus a corpului: (19b) *a i se sui (a i se urca) cuiva sângele la cap* [8, p.75] și în limba rusă (12c) *Кровь бросилась в голову* [10, p.244; 15, p.205-206; 14, p.213].

Aceeași „imagine a sângelui” și semnificație a conceptului de *furie* o identificăm și în limba engleză, în expresia frazeologică somatică (6a) *to have one's blood up*. Însă, în acest caz nu se specifică partea concretă de localizare a sângelui, precum în română și rusă (*cap, голова*).

În română, dacă *sângele* „ajunge” în *obraji*, purtătorul acestei stări simte o senzație de *relaxare* sau revenire la normal în urma unei emoții de *spaimă*, de exemplu:

(20b) *a-i (mai) (re)veni (a i se întoarce) sângele în obraji* (a se compara: *Fața era albă ca varul* – despre conceptul de *spaimă*), pe când în limba rusă (13c) *Кровь бросилась в лицо* redă un concept de *frustrare*, *rușine* sau *nereușită*.

Deseori, în idiomul român temperatura rece a *sângelui* se asociază atât cu o stare de *spaimă*, cât și cu una de *calmitate*. Conceptul *stare liniștită* sau *calmă* a individului este determinat în exemplele (21b) *a avea sânge rece* și (22b) *a-și păstra sângele rece*. În engleză expresia (8a) *to do something in cold blood*, conform definiției din dicționarul Collins Cobuild [1, p.142], denotă conceptul de *cruzime*: *People were being murdered in cold blood*.

Conceptul emoției de *furie* de o intensitate mare este identificat în exemplul (7a) *to be after someone's blood* din engleză, în care purtătorul de stare e „în căutare de sânge”.

„Imaginea sângelui” acestuia nu e descrisă de expresia (7a), însă *sângele* se asociază cu energia omului și cu forța lui/ei. Fiind sau nu cauzatorul acestei stări, actorul pe care îl caută *omul furios* servește în calitate de jertfă ce restabilește starea normală a *furiosului*, cel din urmă fiind un vampir energetic. Dacă în engleză „imaginea” care redă conceptul de *furie* e camuflată, fără a specifica modul de dobândire a *sângelui*, în română și rusă expresiile frazeologice somatice ilustrează și unele detalii ale acesteia: (23b) *a suge sângele cuiva* [9, p.183] și (14c) *пить чью-н. кровь* [11].

După cum vedem, schema imagistică a unui concept de *furie enormă* în cele trei limbi și culturi începe la fel, purtătorul stării fiind în căutare de energie pe care o ia de la interlocutor, acesta din urmă fiind și cauzatorul stării de *furie* a purtătorului de stare și continuă în acțiunile concrete ale *furiosului* față de *jertfa*: englezul doar „își vrea sângele înapoi”, românul/moldoveanul „chinuie” interlocutorul prin imaginea îndelungată a procesului de „extragere a sângelui”, iar actorul rus nu specifică durata torturii și „bea sângele ca pe apă”. Din aceste detalii rezultă specificul conceptualizării categoriei de *furie* în fiecare limbă și cultură analizate în această lucrare.

Deseori în limba română se folosesc expresiile (24b(1)) *a-i face cuiva sânge rău* sau (24b (2)) *a-și face sânge rău*, unități frazeologice care se deosebesc prin perspectiva de prezentare a situației, reflexivă sau activă, orientată asupra Pacientului (rol semantic) și semnifică *a (se) supăra pe cineva*, „sângele rău” asociindu-se cu conceptul de *supărare* pe care îl simte purtătorul acestei stări.

În idiomul englez expresia (11a) *bad blood* comportă sensul sentimentului de *ură* și a emoției de *furie*, de exemplu: *He said that the rebels hoped to create bad blood and ultimately war between Spain and the United States* [1, p.142].

În limba rusă nu atestăm aceeași structură a expresiei frazeologice somatice compuse din adjectiv și substantiv, ci observăm o îmbinare de verb și substantiv, bunăoară: (15c) *портить кровь* [12, p.160], care arată procesul de „deteriorare a sângelui” și comportă sensul de *a indispune pe cineva*, iar dispoziția rea a individului duce la o stare de *iritare* care denotă un concept emotiv.

Specifică pentru limba română este imaginea unei „inimi integre și nevătămate” care redă conceptul de *supărare*, de exemplu: (25b) *a nu curge sânge din inimă* (a fi foarte supărat). „Imaginea sângelui” în formă de *lacrimi* este, de asemenea, o conceptualizare specific românească și denotă conceptul de *durere* sau *suferință sufletească*. Expresia apare în balada „Miorița” [19] și în dicționarul român-englez „Corpul omenesc în expresii” [9, p.183], bunăoară:

(26b) *Ș-oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!*

Conceptele emotive în limba română pot fi redade și de „imagini ale oaselor”, de exemplu:

(27b) *a-i ajunge (cuiva) cuțitul la os* (a nu mai putea îndura un rău, a-și pierde răbdarea)
(28b) *a băga frica sau spaima în oase* (a (se) speria, a (se) îngrozi) [7].

Expresia (27b) ilustrează durerea enormă pe care o simte un individ când se taie până la os, astfel indicând intensitatea emoției suferite. Interiorul corpului este viu și gingaș și orice intervenție într-acolo provoacă o durere fizică enormă, care se asociază durerii psihologice trăite de individ. Conceptul de pierdere a răbdării se redă prin „ imaginea durerii fizice” trăite de om.

Mostra (28b) ilustrează o pătrundere în interiorul osului, indicând o stare emotivă extremă concretizată de termenul ce denumește conceptul emotiv și ulterior semnifică neputința de a „scoate” *frica* de acolo.

Limba ca organ tradițional aflat în cavitatea bucală apare și în alte „imagini” în cadrul expresiilor frazeologice somatice, ilustrând conceptul emotiv de *frică* în limba rusă:

(16c) *язык отнялся* (a (-și) pierde graiul de *frică*).

Spre deosebire de idiomul rus, expresia (29b) *a-și înghiți limba*, din română, comportă sensul de *a refuza să vorbească*, acțiune ce implică dorința individului și nu are nimic în comun cu conceptele emotive.

În cele ce urmează, ne propunem clasificarea expresiilor frazeologice somatice care denumesc concepte ale emoțiilor prin prisma „imaginilor organelor interne” după sensul apropiat în limbile engleză, română și rusă.

Conceptul de anxietate

Engleză	Română	Rusă
	1. A-i crăpa cuiva pipota de nerăbdare	
1. To swear blood		

Conceptul de stare calmă

Engleză	Română	Rusă
	1. A-și păstra sângele rece	
	2. A avea sânge rece	

Conceptul de ciudă (supărare + invidie)

Engleză	Română	Rusă
	1. A-i crăpa cuiva fierea	1. Жёлчь душит кого-то
	2. A-și vărsa veninul/fierea	
	3. A avea fiere în gură	2. Жёлчь поднялась в ком-то
		3. Говорить жёлчно
	4. A crăpa/plesni în cineva rânza	
	5. A i se umfla cuiva pipota	

Conceptul de cruzime

Engleză	Română	Rusă
1. In cold blood		

Conceptul de dragoste

Engleză	Română	Rusă
	1. Fluturi în stomac	1. Бабочки в животе

Conceptul de furie

Engleză	Română	Rusă
1. To vent one's spleen		
	1. A-l ustura pe cineva la ficați	
	2. A avea rânză fierbinte	
	3. A fi cu rânza mare	
	4. A avea rânză prea mare	
2. To make smb.'s blood boil	5. A fierbe sau a clocoti sângele în cineva	1. Кровь закипела в жилах
3. To have one's blood up	6. A i se sui, a i se urca sângele la cap	2. Кровь бросилась в голову
4. To be after someone's blood	7. A suga sângele cuiva	3. Пить чью-то кровь
	8. A-i face cuiva sânge rău	
	9. A nu curge sânge din inimă	
	10. A ajunge cuțitul la os	

Conceptul de frică

Engleză	Română	Rusă
1. To have got no stomach		1. Кишка тонка
2. To make one's blood freeze	1. A-i îngheța cuiva sângele în vine	2. Кровь стынет (холодеет, леденеет) в жилах
	2. A-i îngheța cuiva ficații	
	3. A băga frica în oase	
		3. Язык отнялся

Conceptul de neaz și durere

Engleză	Română	Rusă
	1. Lacrimi de sânge	
	2. A-l roade pe cineva la ficați	

Conceptul de nervozitate

Engleză	Română	Rusă
1. To have butterflies in the stomach		
	1. A nu mai încăpea rânza în cineva	

Conceptele de ură și iritare

Engleză	Română	Rusă
		1. Всеми печенками
		2. Сидит в печенках
1. Bad blood		

Concluzii

În urma elaborării acestui studiu am ajuns la concluzia că „imaginea” organelor interne omenеști descrise de expresii frazeologice somatice redau concepte ale categoriilor emotive preponderent negative.

Studiul intercultural de exteriorizare a conceptelor emotive cu ajutorul expresiilor frazeologice somatice a demonstrat „imagini comune” ale temperaturii sângelui pentru redarea conceptelor de furie și frică, în care temperatura mai scăzută de 36,6 grade denotă conceptul de frică în toate cele trei limbi de lucru, iar temperatura mai înaltă de 36,6 exprimă conceptul emoției de furie.

Expresia engleză „to have butterflies in the stomach”, fiind împrumutată atât în limba română, cât și în cea rusă, a căpătat un alt sens, exprimând conceptul de dragoste.

De asemenea, am identificat și unele diferențe culturale specifice. Una dintre acestea este conceptul de ciudă în idiomul român și în cel rus, care cumulează sensurile de furie și invidie și nu se înscrie în contextul categoriilor conceptuale emotive engleze. Conceptul de ciudă e redat prin „imaginea fierii” (желчь) în limba rusă și cea a „rânzei” în limba română. „Imaginea ficatului” marcată de expresii frazeologice somatice din rusă și română exprimă concepte de ură, iritare și ciudă, mânie, respectiv, spaimă.

Astfel, tabloul conceptualizării categoriilor emotive prin prisma expresiilor frazeologice somatice care descriu „imagini ale organelor interne” pentru un englez diferă cu mult de cel al românului și rusului, fapt ce indică natura mai puțin emotivă a englezului în comparație cu celelalte două culturi.

Criteriile semantice propuse de profesorul G.Lakoff pentru metafora conceptuală Sus e Bine nu se potrivesc pentru expresiile frazeologice somatice, deoarece în acest caz Sus e Rău: „sângele se urcă la cap” sau „fierea care ajunge în gură” sunt expresii ce demonstrează metafora inversă: Sus e Rău.

Referințe:

1. *Collins Cobuild Dictionary*. The University of Birmingham, Collins: London and Glasgow, 1990. 1703 p. ISBN 0 00 375021 3
2. *Longman Dictionary of the English Language and Culture*. Longman: Edinburgh Gate, Harlow, 2003. 1568 p. ISBN 0582 30203
3. Meriam Webster's Dictionary online [Accesat: 25.10.2016] Disponibil: www.meriam-webster.com/dictionary/stomach
4. SPEARS, R.A. *NTC's Thematic Dictionary of American Idioms*. NTC Publishing Group: Chicago Illinois, 1998. 420 p. ISBN 0-8442-0830-2
5. COWIE, A.P., MACKIN, R., McCAIG, I.R. *Oxford Dictionary of English Idioms*. Volume 2. Oxford University Press: Oxford, 1998. 685 p. ISBN 01943112879
6. *Словарь англо-русский, русско-английский*. Chișinău: Biblion, 2011. 975 p. ISBN 978-9975-112-03-1
7. DEX online [Accesat: 23.06.2016] Disponibil: <http://dexonline.ro/definitie/ranza>
8. SCLIFOS, V. *1200 de frazeologisme ale limbii române*. Chișinău, 2005. 88 p. ISBN 9975-9731-2-3 [Accesat: 23.06.2016.] Disponibil <http://ru.scribd.com/doc/148803655/Frazeologisme>
9. BĂDESCU, IL., GUȚĂ, A., PĂNCULESCU, D. *Corpul omenesc în expresii (domeniul român-francez)*. Craiova: Aisus, 2011. 206 p. ISBN 978-606-562-181-7
10. ГУРЕВИЧ, В.В., ДОЗОРЕЦ, Ж.А. *Русско-английский фразеологический словарь*. Москва: Эксмо, 2005. 656 с. ISBN – 699-05144-9
11. ОЖЕГОВ, С.И., ШВЕДОВА Н.Ю. *Толковый словарь русского языка*. [Accesat: 25.07.2015] Disponibil: www.lib.ru/DIC/OZHEGOW/ozhegow_s_q.txt
12. ВОЛКОВА, Т. *Универсальный фразеологический словарь русского языка*. Москва: «Вече», 2000. 464 с. ISBN 5-7838-0648-X
13. *Фразеологический словарь выражения чувств и эмоций*. [Accesat: 31.10.2016] Disponibil: psylist.net/slovar/aaa.htm
14. ВОЙНОВА, Л.А., ЖУКОВ, В.П., МОЛОТКОВА, А.И., ФЁДОРОВ, А.И. *Фразеологический словарь современного русского языка*. Москва: Русский язык, 1986. 543 с.
15. ЛАРИОНОВА, Ю.А. *Фразеологический словарь современного русского языка*. Москва: Аделант, 2014. 512 с. ISBN 978-5-93642-359-8
16. LAKOFF, G., JOHNSON, M. The Metaphorical Structure of the Human Conceptual System. În: *Cognitive Science*, 1980, no4, p.195-208 [Accesat: 20.05.2016] Disponibil: <http://www.flch.usp.br/df/opessoa/Lakoff-Johnson-Metaphorical-Structure.pdf>
17. www.g15.ru/glukoza_babociki.html [Accesat: 14.11.2016]
18. www.zoopedia.ro/pasari/ingrijirea-pasarilor-de-apartament/organe-digestive-363.html [Accesat: 3.12.2016]
19. *Miorița* [Accesat: 18.12.2016] Disponibil:<http://www.romanianvoice.com/poezii/balade/miorita.php>

Prezentat la 25.10.2016